СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Емилия Александрова Друмева – професор в Института за държавата и правото, БАН

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **'доктор'**

в област на висше образование : 3. Социални, стопански и правни науки.
професионално направление : 3. 6. ПРАВО.
докторска програма : „Конституционно право".

Автор: ***Благой Тодоров Делиев***.

Тема: „Конституционни аспекти на правото на недискриминация. Механизми на закрила".

Научен ръководител: Проф. д-р Емилия Александрова Друмева, професор в Института за държавата и правото, БАН.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-09-81/13.07.2016 на директора на Института за държавата и правото, БАН съм определена за член на научното жури в процедура за защита на дисертационен труд на тема „Конституционни аспекти на правото на недискриминация. Механизми на закрила" за придобиване на образователната и научна степен '**доктор'** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки , професионално направление 3.6 Право, докторска Конституционно право. Автор на дисертационния труд е БЛАГОЙ ТОДОРОВ ДЕЛИЕВ**,** задочен докторант към секция „Публичноправни науки" при Института за държавата и правото, БАН.

Представеният от докторанта Бл.Делиев комплект изискуеми материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на БАН. Приложени са и екземпляри от статии на докторанта в

юридически списания и сборници, и доклади изнасяни на научни конференции.

2. Предмет на изследването и актуалност на тематиката

Предмет на дисертационния труд е равенството в правата, проявявано като право на недискриминация, както и механизмите на неговата закрила. Предметът е разработен в неговите конституционни аспекти и с това се явява първото самостоятелно монографично изследване в българската научна литература върху такава фундаментна тематика – равенството в правата като конституционен принцип и неговото многопластово измерение : *правото на недискриминация, разгледано като комплексно конституционно право,* съответно *и закрилата му.* Тази тематика е от постоянно актуалните предвид нейната непреходна значимост за установяването и еволюцията на конституционализма. Актуалността на настоящата разработка се определя и от наличието на немалък брой фрагментарно третирани от науката въпроси на дискриминацията, без свързването им върху общата конституционна основа.

3. Несъмнено дисертантът познава много добре проблема. Подхожда към неговото разработване задълбочено, на широка основа, с проучване на богата практика и с научна добросъвестност. Сърцевината на изследвания предмет е действащата правна уредба, установяваща забраната за дискриминация. Задача и цел на изследването е чрез юридическите характеристики на равенството да се разяснява явлението дискриминация и защитата срещу нея. Дисертантът се е справил успешно с поставената задача и постига цели, надхвърлящи очакваното за един дисертационен труд.

4. Прилага нормативния, историческия и системно-структурния *метод*.

Дисертантът добре съчетава тези методи и успешно постига главната задача на дисертационния труд. Приложение има и друг метод, характерен за автора - почти навсякъде в изследването общотеоретичните въпроси биват съпоставяни със случаи от практиката и обратното; ползвана е и практика, възприета в други държави. Съчетаването на прилаганите методи се проявява в пространен и задълбочен анализ и представлява научен принос като методология.

5. Структурата на дисертацията отговаря на законовите изисквания; организира подходящо и смислено съдържанието на труда и с това вече представлява принос в изграждането на едно научно правно изследване. Изложението следва логиката на структурата. Анализиран е богат фактически материал, покриващ широк спектър от значими за съвременната конституционна теория проблеми. Крайната основна цел на дисертационния труд е постигната в дълбочина и широта.

Броят на страниците е 359, вкл. съдържание, списък на използваните съкращения, библиография (в т.ч. архиви на Комисията за защита от дискриминация, и интернет връзки).

В изложението са обособени четири глави. Всеки един от конкретните научни проблеми е разработен по възприета матрица – първо конституционна и вътрешна уредба, после право на ЕС и на ЕКПЧ, съпроводено от правно-теоретичен анализ. *Първата глава* обаче е извън тази матрица; тя е нещо повече: именувана е „Равенство и недискриминация" и представлява концептуална и философска основа за цялото научно изследване. В първата част е разгледана идеята за равенството като абстракция, проследена в нейното развитие през Античността, Средновековието, Просвещението и революциите. Равенството гравитира около правата, по-точно – основните

права. Равенството и недискриминацията са разгледани като универсална ценност с разнолико юридическо съдържание. „Равенство пред закона” и „ равенство в правата”, утвърдени като философски и конституционни категории/ценности, водят към позитивиране на недискриминацията като самостоятелно понятие. Много положително съм впечатлена от частта „За основните права и равенството”. В тази си част разработката сама за себе си представлява постижение в областта на философията на правото.

Глава втора съдържа характеристиката на понятията дискриминация и недискриминация, ролята на защитните признаци изцяло и поотделно, оправдаване на неравното третиране, критериите за съразмерност, формите на дискриминация, позитивните мерки и др., както и съотнасянето на антидискриминационните стандарти. Несъмнено постижение и научен принос представлява аргументираната характеристика на правото на недискриминация като комплексно конституционно право. Тя е подплътена с познавателно изложение на историята по създаването на чл.6 от действащата Конституция, на Закона за защита от дискриминация, на аспекти от действието на международни актове, по които България е страна, както и в пространството на Европейския съюз.

В *Глава Трета* насоката е към практиката: изследвани са случаи на „сблъскване” между недискриминация и закрила на други основни права. На фокус са практическите аспекти на недискриминациятана уязвими групи. Набелязаните много и различни проблеми свидетелстват за многоаспектност към научното третиране на дискриминацията, от гледна точка на Конституцията. Стремежът на дисертанта да обхване цялото това многообразие и различни аспекти е похвален; едновременно с това се налага изводът, че така очертаната широка рамка надхвърля пределите на

дисертационно изследване и дава заявка за продължаване на научното задълбочаване в бъдещи формати.

Глава Четвърта е посветена на защитата срещу дискриминация. Дисертантът е подходил функционално и институционално, което позволява изложението да се разкрие в логическа последователност и пълнота. Акцентът е върху правораздаването, вкл. производствата пред Конституционния съд. Внимание е отделено и на законодателните непълноти и тяхната конституционосъобразност. И, разбира се, дисертацията съдържа описание и анализ на Комисията за защита от дискриминация – структура, правомощия и форми на дейност.

Заключението съдържа анализ и синтез на основните положения на дисертацията; съдържа и „поглед напред" – предлижения за промяна в норми и практика.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд съдържа научни приноси и новости. Иновативността се проявява ясно в съчетаването на събирането и проучването на богат фактически и теоретичен материал, добросъвестно излагане на застъпвани в доктрината разбирания, нормативна уредба и анализ, което съчетание представлява стабилна основа и едновременно с това захранва песпективи и предложения de lege ferenda.

Дисертационният труд съдържа изводи и научни приноси, които подкрепят или спорят със застъпвани в теорията и практиката становища и допринасят за поставяне и концентриране върху проблемите, с което представляват научен принос със значимост преди всичко в конституционното пространство.

Достойнство на дисертационния труд е подробното изложение на застъпвани тези и разбирания в българското правна доктрина, което обогатява и уплътнява цялостната картина.

Дисертационният труд представлява сериозно научно изследване на сложния и многопластов въпрос за противодействието спрямо дискриминацията през призмата на основните права и равенството в правата, с което е принос в съвременната българска правна теория. Извън съмнение е приносното значение на разработката за конституционното право на недискриминация като комплексно право. Цялостно, представеният труд е свидетелство за научната ерудиция на автора и несъмнени способности за правнотеоретичен анализ.

Препоръчвам дисертацията да бъде разпространявана и четена, за да има повече знание, култура, духовност и осведоменост за философията, същността и реализирането на равенството в правата и недопускането на дискриминация.

7. Не намирам основание за общи критични бележки по същество. В отделни и редки случаи изложението се нуждае от повече прецизност – напр. твърдението, че британският парламент е възникнал от The Provision of Oxford 1258 е най.малкото спорно: известно е, че това свикване не включва аристокрацията (светска и духовна) и че Парламентът-Модел е свикан по-късно, в 1295 г. Правя констатацията, че рецензираният труд с широтата и дълбочината на научния анализ и синтезираните предложения към законодателя надхвърля нивата на дисертационна разработка за определената образователно научна степен

Разработките се характеризират с иновативност, сравнителноправни аспекти и научна добросъвестност. Пълнотата и широката рамка, в която проблемите са изследвани, несъмнено насърчава за позитивно еволютивно развитие на правната уредба.

8. Трудът се отличава с много добър **правен език**; написан е стегнато и с ерудиция; разработките свидетелстват за задълбочени знания, научно и правно мислене и способност у автора да анализира факти и събития и да синтезира изводи и препоръки с вникване и визия за решаване на проблемите.

9. Публикациите

Публикациите са по значими проявни форми на дискриминацията, разгледани от позициите на конституционното право и базирани на богата практика и приложение. Написани са с професионална добросъвестност и пространно познаване на изследвания предмет.

10. Авторефератът е направен според изискванията на действащите нормативни актове и отразява съществените резултати, постигнати в дисертацията. Написан е подредено; има самостоятелна стойност като синтез на основните положения на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд ***съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката*** и **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република

България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на БАН. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Института за държавата и правото, приети във връзка с Правилника на БАН за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд, както и представените публикации показват, че докторантът Благой Тодоров Делиев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Конституционно право" и **показва** утвърдени качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, убедено давам своята ***положителна оценка*** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и научните приноси, и ***предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'*** на Благой Тодоров Делиев в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Конституционно право".

Октомври, 2016 г. Изготвил становището:

Проф. Емилия Друмева